

ÜNİTE 1

TOPLUM İÇİNDE BEN

KAZANIMLAR

1. ÖĞRENDİKLERİMİ UYGULUYORUM

5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.

2. OLAYLAR VE SONUÇLARI

5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.

3. HAKLARIMI VE SORUMLULUKLARIMI BİLİYORUM

5.1.3. Katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği hak ve sorumluluklara uygun davranır.

4. ÇOCUK HAKLARI HER YERDE

5.1.4. Çocuk haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlallerine örnekler verir.

Süper Bilgi

Merhaba Sevgili Öğrencilerim,

Dersimizin adı Sosyal Bilgiler. Bu yıl artık 5. sınıfsınız. Bu dersi geçen sene de görmüştünüz. Geçen sene öğrendiklerimizi biraz hatırlayalım. Sosyal Bilgiler dersi bizlere ne gibi katkılar sağlar? Söylemek isteyen var mı?

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde, resmî kimlik belgemi inceleyerek kişisel kimliğimize ilişkin çıkarımlarda bulunabilmeyi öğrendim. Artık devlet kurumlarında işlerimi yapabilmek için resmî kimliğimin gerektiğini biliyorum.

Sosyal Bilgiler dersinde, çocuk olarak bizim de yaşama, sağlık hizmetlerinden faydalanabilme, eğitim alabilme gibi birçok hakkımızın olduğunu öğrendim.

Sosyal Bilgiler dersinde dünyanın farklı bölgelerinde kurulmuş devletlerin sosyal, kültürel yapıları ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgiler edindim. Farklı toplumların kültürel unsurlarının, kendi kültürümüzle olan benzerliklerini ve farklılıklarını değerlendirdim.

Sosyal Bilgiler dersinde kendi kültürümüzü, değerlerimizi, örf ve âdetlerimizi öğrendim. Bu dersin benim ulusal bilinç kazanmamda katkısı oldu.

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde günlük yaşamımda kullandığım mekânların krokilerini çizebilmeyi öğrendim. Artık herhangi bir yeri daha rahat ve daha güzel tarif edebiliyorum.

Sosyal Bilgiler dersi sayesinde insan hakları, ulusal egemenlik ve demokrasi gibi kavramlarla tanıştım. Yaşamımızı demokratik kurallar çerçevesinde düzenlemeyi öğrendim.

Sosyal Bilgiler Dersinin Bizlere Kazandırdıkları

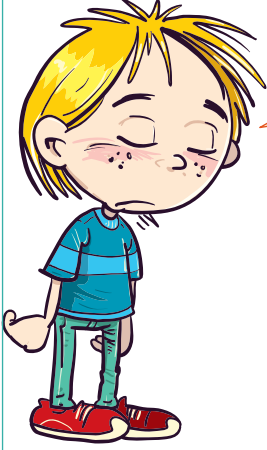
- Etkin bir vatandaş olmamıza yardımcı olur.
- Birlik ve beraberlik duygularımızı güçlendirir.
- Sorun çözme becerimizi geliştirir.
- Eleştirel bakış açısı kazanmamızı sağlar.
- Haklarımızı ve sorumluluklarımızı öğretir.
- Ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanımamızı sağlar.
- Yaşadığımız toplumla uyum içinde olmamızı sağlar.
- Kültürümüzü tanımamıza yardımcı olur.

Uygulama

Doğru - Yanlış Etkinliği

Ali'nin ifadelerinden hareketle aşağıdaki cümlelerin doğru olup olmadıklarına karar vererek uygun şekilde işaretleyiniz.

13 yaşındayım. Okula devam edebiliyor olsaydım 7. sınıf olacaktım. Fakat 5. sınıfın sonunda okulu bırakmak zorunda kaldım. Ailemin ekonomik durumu oldukça kötü. Ben de çalışmak zorundayım. Lastik tamircisinde çalışıyorum. Her gün sabah erkenden dükkâna gelir ve çalışmaya başlarım. Geçimimizi sağlayabilmek için bunu yapmak zorundayım. Çünkü babam rahatsızlığından dolayı çalışmıyor. Annemin de sağlık sorunları var. Kendimden küçük kız kardeşimin okumasını istiyorum. Bu ise ancak benim çalışmamla mümkün olabilir. Aslında ailemin genel olarak bana ihtiyacı var. Okulumu çok özlediğimi söyleyebilirim. En son okuduğum 5. sınıfta arkadaşlarımla öğrendiklerim hep aklımda. Çalıştığım dükkânın önünde bulunan çöpler belediye tarafından uzun zamandır toplanmıyordu. Okulda öğrendiğim gibi belediyeye dilekçeler yazdık ve kısa sürede soruna çözüm bulabildik. Müşterilerine fiş veya fatura vermeyen dükkân komşumuzu uyararak bunun önemli bir sorumluluk olduğunu anlattım. Okulda öğrendiklerimin faydasını birçok yerde gördüm. İmkânım olsa okula devam etmeyi çok isterim. Umarım okul sıralarına en yakın zamanda tekrar dönebilirim.

Doğru Yanlış

Öğrendiklerini sosyal hayatında uygulamıştır. [1]

Oy kullanarak ülke yönetimine katkıda bulunmuştur. [2]

İşvereni Anayasa'daki "Çocuk işçi çalıştırılmaz." hükmüne aykırı hareket etmiştir. [3]

Eğitim alma hakkından mahrum kalmıştır. [4]

Sorumluluklarının bilinciyle hareket etmiştir. [5]

UYARI

- ! Vatandaşların bağlı olduğu devlete karşı sorumlulukları vardır.
- ! Devletin de vatandaşlara sağladığı haklar vardır.
- ! Haklarını ve sorumluluklarını bilen ve bunlara göre hareket eden kişiler **etkin vatandaş** olarak tanımlanır.

1. Sosyal Bilgiler dersinin ödevi olarak UNICEF'in resmî sitesini ziyaret eden Enver, sitedeki yazıyı okumuş ve **UNICEF Yüzyüze** ekibine katılmak için bilgilerinin girmiştir. Ayrıca **0212 252 5382** numaralı telefonu arayarak UNICEF'e düzenli bağış yapmaya başlamıştır.

Bu bilgiye göre Enver, etkin vatandaşın sahip olması gereken özelliklerden hangisine uygun hareket etmiştir?

- A) Vergisini düzenli öder.
- B) Sorumluluk bilinciyle hareket eder.
- C) Üretim yaparak ülke ekonomisine katkı sağlar.
- D) Seçim zamanı geldiğinde oy kullanır.

2. Aynı topraklar üzerinde yaşayan ve aynı devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan kişilere vatandaş denilmektedir. Bir vatandaş olarak devletimizin bizlere sağladığı haklar olduğu gibi bizlerin de devlete karşı bazı sorumlulukları bulunmaktır. Hak ve sorumluluklarını bilen ve bunları yeri geldiği zaman kullanan bireylere etkin vatandaş denilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biri de etkin vatandaşlar yetiştirmektir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi etkin bir vatandaşın özelliği olamaz?

- A) Devletin çıkardığı kanun ve kurallara uymak
- B) Askerlik görevini yerine getirmek
- C) Her zaman çıkarlarını ön planda tutmak
- D) Vergisini zamanında ödemek

3. Genç bir mühendis olan Ayşe Hanım, yaşadığı bölge olan Şanlıurfa'da güneşli gün sayısının fazla olmasından dolayı tarlalarda yenilenebilir kaynak olan güneş enerjisi ile sulama yapmak için bir proje yapmış ve devletten aldığı destek ile projesini hayata geçirmiştir. Bu projeyi bazı tarlalarda kullanmış ve olumlu sonuçlar almıştır. Tarlalarında bu sistemi kullanan çiftçiler elektrik faturalarının azaldığını belirterek Ayşe Hanım'a teşekkür etmiştir.

Buna göre Sosyal Bilgiler dersinden öğrenilenler dikkate alınırsa Ayşe Hanım için,

- I. Yatırım yaparak ülke ekonomisine katkı sağlamıştır.
- II. Yaşadığı bölgenin coğrafi özelliklerini bilmektedir.
- III. Çevreyi korumak için sorumluluk almıştır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

4. Hak ve sorumluluklarını bilen ve bunlara göre hareket eden kişilere etkin vatandaş denir. Etkin bir vatandaşın bazı özellikleri şunlardır:

- Vergisini düzenli olarak ödemek
- Seçim zamanında oy kullanmak
- Sorumluluk bilinciyle hareket etmek

Yalnızca bu ifadelerden hareketle etkin vatandaşın verilen özellikleri ile aşağıdaki davranışlar eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

- A) Belediye otobüsünde sürücü olan Mehmet Bey'in engelli vatandaşlara yardımcı olması
- B) Mahallede bakkal dükkânı işleten Ali Bey'in faturalarını zamanında ödemesi
- C) Mahallede terzi olan Elif Hanım'ın tekstil atölyesi kurarak mahalleliye iş imkânı oluşturması
- D) Son yapılan genel seçimlerde Aysel Hanım'ın sandığa gidip oyunu kullanması

5.

Ahmet

Vücudumuzda yer alan organların temel çalışma prensibini ve görevlerini öğrendim.

Fatih

Bu sene bir çocuk olarak okulda birçok hakkım olduğunu ve bu haklarımın uluslararası belgelerle korunduğunu öğrendim.

Ayşe

Okulumda bu sene milletimizin Millî Mücadele Dönemi'nde düşmanlarla nasıl kahramanca mücadele ettiğini ve ülkemizin nasıl kurulduğunu öğrendim.

Zehra

Günlük hayatta karşılaştığım bir sorun karşısında sorunları çözmek için hak ve sorumluluklarımın neler olduğunu öğrendim.

Yukarıdaki diyagramda öğrencilerin okulda öğrendikleri bazı bilgiler hakkında yaptığı açıklamalara yer verilmiştir.

Buna göre hangi öğrencinin verdiği bilgi, Sosyal Bilgiler dersinden öğrenilen bilgiler arasında yer almaz?

A) Ahmet

B) Zehra

C) Ayşe

D) Fatih

6.

Öğretmenliğe yeni başladığım yıllarda oturduğum mahallede çöplerin geç toplanmasından ve etrafa yaydığı kötü kokulardan bütün mahalle şikayetçiydi. Ben de bunun üzerine belediyeye konu ile ilgili bir dilekçe yazdım. Bir hafta sonra belediye yetkilileri konu ile ilgili gerekenleri yaptı. Böylece mahallemiz eski kötü durumundan kurtulmuş oldu. Sosyal Bilgiler dersi bizlere bu durumlarda nasıl davranacağımızı öğretir.

Sosyal Bilgiler öğretmeni olan Ahmet Bey öğrencilerine “Sosyal Bilgiler Dersinden Öğrendiklerimiz” konusunu işlerken daha önce karşılaştığı bir olayla ilgili öğrencilerine yukarıdaki bilgileri vermiştir.

Buna göre Sosyal Bilgiler dersi için,

- I. Karşılaştığımız sorunları çözme becerisi kazandırır.
- II. Hak ve sorumluluklarımızı bizlere öğretir.
- III. Devlet kurumlarının işlerini yapmamızı sağlar.

yargılarından hangilerini söylemek doğru olur?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) II ve III

D) I, II ve III

Hiper Bilgi

Her gün çevremizde birçok olayla karşılaşırız.

Bu olayların bazılarını bizzat tanık oluruz, bazılarını ise farklı şekillerde öğreniriz.

Toplumdaki bireyler bu olaylardan doğrudan veya dolaylı yollardan farklı şekillerde etkilenebilirler.

Pek çok insanı etkileyen, nedenleri ve sonuçları çeşitli olan bu olaylara .....^[6] adı verilir.

Meydana gelen tüm bu olayların birden fazla nedeni ve sonucu olabilir.

Olayların etkileri bazen olayın gerçekleştiği anda ortaya çıkarken bazen de zaman içinde görülebilir.

Uygulama

Boşluk Doldurma

Aşağıda çok boyutlu olaylarla ilgili olarak verilen kutucuklarda boş bırakılan bölümleri uygun şekilde tamamlayınız.

Trafik Kazası

Nedenleri: .....

[7]

Sonuçları: .....

[8]

İklim Değişikliği

Nedenleri: .....

[9]

Sonuçları: .....

[10]

Bu görselde artırılmış gerçeklik bulunmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimiz doğal afetler konusu hakkında bilgi toplamamı ve arkadaşlarıma konu hakkında bilgilendirme yapmamı istedi. Bir sonraki hafta arkadaşlarıma sunum yapmam gerekiyordu. Hemen çalışmalara başladım. İlk işim okulumuzun kütüphane görevlisinin yanına gitmek oldu. Konu hakkında nasıl bilgi toplayabileceğimi sordum. Bana bir kaç kitap önerisinde bulundu. Hemen oracıkta incelemeye başladım. Bu araştırmalarım evde de devam etti. Doğal afetlerin pek çok çeşidinin olduğunu öğrendim. Deprem, sel, kuraklık, yangın, çığ, heyelan, erozyon doğal afet çeşitlerinden bazılarıymış. Hepsinin de farklı farklı ortaya çıkma nedenleri varmış ve farklı farklı sonuçlar doğurabiliyormuş. Bu tür olaylara çok boyutlu olaylar adı verildiğini öğrenmiş-tik. Mesela sizlere çığ hakkında biraz bilgi vereyim. Çığ, dağın bir yerinden koparak yuvarlanan ve yuvarlandıkça büyüyen kar yığını olarak ifade ediliyor. Kar kalınlığının fazla olduğu dik yamaçlarda ortaya çıkıyor. Bol kar yağdığında taze kar tabakasının alttaki eski tabakayla iyi kaynaşmaması sonucu, rüzgârın kaldırdığı büyük bir kar kütesinin aşağı inerek alttaki kar tabakası üzerinde kayması sonucu veya bir hayvan veya kayakçının oynak kar tabakasını çığneyerek harekete geçirmesi sonucu ortaya çıkabiliyor. Sonuçta ise can ve mal kayıplarına, yolların kapanmasına neden olabiliyor ve insan hayatını olumsuz yönde etkiliyor. Özet olarak çok fazla okuma yaptım ve elde ettiğim bilgileri yazıya dökmeye başladım. Umarım öğretmenim beğenir ve arkadaşları için faydalı bir çalışma olur.

Oktay'ın verdiği bilgilerden harekete aşağıdaki cümlelerin doğru veya yanlış olduklarına karar vererek uygun şekilde işaretleyiniz.

Doğru Yanlış

Bir olayın birden çok nedeni olabileceği gibi birden çok sonucu da olabilir. ^[11]

Meydana gelen olaylardan erkekler kadınlara göre daha çok etkilenmektedir. ^[12]

Bir olay birden çok kişiyi farklı farklı şekillerde etkisi altına alabilir. ^[13]

Çok boyutlu olayların birden çok nedeni ve birden çok sonucu olabilmektedir. ^[14]

Birbirine benzer olayların ortaya çıkardıkları sonuçlar da her zaman aynıdır. ^[15]

Tüm insanlar olaylardan aynı şekilde ve aynı oranda etkilenir. ^[16]

UYARI

! Olayların gerçekleşme nedenlerine ve bu olayların sonuçlarına çok yönlü bakıp bu neden ve sonuçlara yönelik incelemelerimizi, düşüncelerimizi, fikirlerimizi, çıkarımlarımızı bilimsel verilerle desteklememiz olayları daha iyi anlamamız konusunda bizlere yardımcı olur.

1. İki sene öncesine kadar öğrenim gördüğüm okula, mahallemize çok uzak olduğu için servisle gidiyordum. Ancak bu yıl mahallemize yeni bir okul açılınca mahallemdeki diğer öğrencilerle birlikte yeni açılan okula kaydolduk. Artık okula servisle gitmiyorum çünkü okul evimize çok yakın. Okulun açılması ile birlikte mahallemize bir de kırtasiye dükkânı açıldı. Kapı komşumuz Ali dayı ve eşi de yeni açılan okulun kantinini işletmeye başladı.

Verilen bu metinden hareketle,

- I. Çevremizde meydana gelen olaylar çok boyutlu olabilir.
- II. Okulun açılmasından çok sayıda kişi etkilenmiştir.
- III. Bu olaya sadece mahalledeki insanlar sevinmiştir.

çıkartımlarından hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III   D) I ve III

2. Gündelik yaşantımızda birçok olayla karşılaşabiliyoruz. Bu olaylardan bazıları bizi doğrudan etkilerken bazıları da bizleri dolaylı olarak etkilemektedir.

Buna göre aşağıdaki kişilerden hangisi yaşadığı olaydan dolaylı olarak etkilenmiştir?

- A) **İbrahim:** Aşırı hız yaptığı için trafik kazasında yaralanmıştır.
- B) **Asya:** Depremzedeleri televizyonda görünce çok üzülmüştür.
- C) **Aslı:** Bursluluk sınavını kazandığı için çok mutlu olmuştur.
- D) **Kerim:** Antalya'daki serası selde zarar görmüştür.

3. Çevremizde her gün birçok olay meydana gelmektedir. Bu olayların bazılarını doğrudan şahit oluruz, bazılarını ise başkalarından duyarız veya kitle iletişim araçlarından öğreniriz. Yaşadığımız veya görüp duyduğumuz olayların etkileri bazen olayın ortaya çıktığı yerde etkili olurken bazen de ülkeyi hatta bütün dünyayı etkisi altına alabilmektedir.

Aşağıda verilen olaylardan hangisinin olayın meydana geldiği ülkenin dışında da etkili olduğu söylenebilir?

- A) Ali'nin yaşadığı mahalleye bir alışveriş merkezinin yapılması
- B) Tuz Gölü çevresinde kuraklığın yaşanması
- C) Ordu'da meydana gelen heyelanda yolun trafiğe kapanması
- D) Çin'in Wuhan kentinde çıkan Covid-19 virüsünün ülkemizde görülmesi

4. Bir olayın birden fazla nedeninin ve sonucunun olmasına olayın çok boyutluluğu denir. Yaşanılan olaylardan bazılarını doğrudan yaşarız bazılarını da sonradan öğreniriz. Olaylardan bazıları insanları olumlu, bazıları ise olumsuz etkiler. Olaylardan bazıları ortaya çıktığı yer dışındaki insanların hayatlarını etkilerken bazıları ise olaylar ortaya çıktığı zamandan çok daha sonra insanların hayatlarını etkileyebilir.

Verilen metinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Ortaya çıkan olayların tümü bizim başımızdan geçmeyebilir.
B) Bazı olayların etkileri ileriki zamanlarda ortaya çıkabilir.
C) Her olayın sonucu canlılar için olumsuz olmayabilir.
D) Olaylar yaşandığı yerdeki insanları daha fazla etkiler.

5.

24 Ocak 2020 tarihinde Merkez üssü Elâzığ'ın Sivrice ilçesi olan 6,8 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Depremde, 35'i Elâzığ'da, 4'ü Malatya'da olmak üzere en az 41 kişi hayatını kaybetti, 1.607 kişi de yaralandı. Arama kurtarma çalışmaları sonucunda 45 kişi enkazdan sağ çıkarıldı. Elâzığ ve Malatya'da ise 87 bina yıkıldı; 1287 binada ağır hasar, 56 binada orta ve 876 binada az hasar tespit edildi. Acil olarak yıkılması gereken bina sayısı da 12 olarak açıklandı.

Bu metinde olayların çok boyutluluğu incelenirken aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı bulunmamaktadır?

- A) Olayın nedenleri nelerdir? B) Olay kimleri etkilemiştir?
C) Olay, insanları nasıl etkilemiştir? D) Olayın sonuçları nelerdir?

6.

Bir bankada memur olarak çalışan Mahmut Bey, mesai bittikten sonra yürüyerek evine giderken karşı şeritte bir trafik kazasının yaşandığını görür. Bunun üzerine kendi kendine düşünerek: "Sürücü trafik kurallarına uymamış olabilir, arabanın bakımları yapılmadığı için frenler tutmamış olabilir, yol yağmurdan dolayı kaygan olabilir, sürücü yorgun ve uykusuz olabilir." gibi cümleler kurarak yoluna devam etmiştir.

Buna göre Mahmut Bey'in kurduğu cümleler yaşanılan olayla ilgili aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabıdır?

- A) Olay kimleri etkilemiştir? B) Olayın nedenleri nelerdir?
C) Olayın sonuçları nelerdir? D) Olayın insanlara etkileri nelerdir?

Efsa Bilgi

Hak

Bireylerin menfaatine olan ve kanunların bireylere tanıdığı yetkilere denir.

Sorumluluk

Bireylerin yerine getirmekle yükümlü olduğu ve yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine denir.

Grup

Ortak bir amaç için bir araya gelen, aralarında etkileşim olan, en az iki kişiden oluşan topluluğa denir.

Rol

Bir grupta bir kimsenin üstüne düşen göreve denir.

İnsanlar yaşamı boyunca farklı gruplar içerisinde yer alır.

Doğduğumuz andan itibaren kendimizi bir grubun içinde buluruz.

Ailemiz içinde yer aldığımız ilk ve en önemli gruptur.

İçinde bulunduğumuz gruplarda her grup üyesinin görevleri farklılık gösterebilir.

Gruplarda herkesin yerine getirmesi gereken görevleri olur.

Yaşamımız süresince farklı zamanlarda, farklı yerlerde birden fazla grup içerisinde yer alabiliriz.

Yer aldığımız gruplardaki rollerimiz bizlere bazı haklar sunar.

Bu görevleri bizim grup içinde üstlendiğimiz roller olarak ifade edebiliriz.

Haklarımız devlet tarafından güvence altına alınmıştır fakat haklarımızı kullanırken yer aldığımız gruplarda rollerimize uygun olarak yerine getirmemiz gereken sorumluluklar da vardır.

Haklarımı ve Sorumluluklarımı Biliyorum

İçerisinde Verdiğimiz Gruplara Örnekler

Uygulama

Aşağıda verilen cümleleri hak ve sorumluluklarımızla ilişkilendirerek uygun şekilde işaretleyiniz.

Hak	Sorumluluk

Çocuk rolüne sahip olduğumuz evimizde hafif ev işlerine yardım etmek ^[17]

Öğrenci rolüne sahip olduğumuz okulda kütüphaneden yararlanmak ^[18]

Kaleci rolüne sahip olduğumuz oyunda topu yakalamak ^[19]

Öğretmen rolüne sahip olduğumuz okulda ders anlatmak ^[20]

Vatandaş rolüne sahip olduğumuz toplumda vergi vermek ^[21]

Vatandaş rolüne sahip olduğumuz toplumda düşüncelerimizi ifade etmek ^[22]

UYARI

Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarını kullanmalarına engel olmamalıyız. Örneğin müzik dinlemek bizim hakkımızdır. Fakat yüksek sesle müzik dinleyerek başkalarının dinlenme haklarına engel olmamalıyız.

Soru 1

Aile grubunda çocuk rolünde olan 12 yaşındaki Aslı'nın ne gibi sorumlulukları olabilir?

[23]

HAKLARIMIZA ÖRNEKLER

Temiz bir çevrede yaşamak

Sağlık imkânlarından faydalanmak

Eğitim hizmetlerinden yararlanmak

Dilekçe yazabilmek ve dilekçe verebilmek

SORUMLULUKLARIMIZA ÖRNEKLER

Çevreyi temiz tutmak

Sağlık çalışanlarına saygılı davranmak

Ödevlerimizi zamanında yapmak

Dilekçe yazım kurallarına uymak

Uygulama

Aşağıda verilen tabloyu içerisinde bulunduğunuz gruba uygun şekilde doldurunuz.

ROL	AİLEDE	OKULDA
HAKLARIMIZ		
SORUMLULUKLARIMIZ		

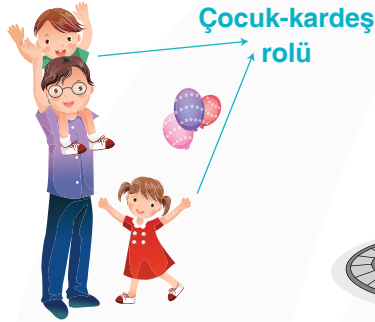

Süper Bilgi

Sevinçlerimizin ve üzüntülerimizin paylaştığımız ilk grup olan aile, içinde yer aldığımız ilk gruptur. Yer aldığımız diğer gruplarda olduğu gibi aile grubunda da çeşitli rollerimiz vardır. Sahip olduğumuz rollerimize uygun olarak da hak ve sorumluluklarımız bulunmaktadır. *Konumuzu aşağıdaki örnekle daha güzel anlayacağımızı düşünüyorum. Hadi birlikte inceleyelim.*

Aile grubu

Baba rolü

Oyun oynama hakkı

Odamızı toplama sorumluluğu

Uygulama

Sabahları erkenden kalkar, üzerimi giyiner ve görev yaptığım okulumu giderim. Öğrencilerim beni bekler. Anlatmam gereken dersi anlatmak ve öğrencilerimle vakit geçirmek beni mutlu eder.

Arkadaşlarımla futbol oynamayı severim. Tabii futbol oynamanın takım olarak çalışmak, koşmak, emek vermek gibi sorumlulukları var.

Annem ve babam benim için çok kıymetlidir. Onların gözünde ben hâlâ bir çocuğum. Galiba büyüyemeyeceğim de. Onları sık sık ziyaret ederek mutlu olmalarını sağlamaya çalışırım. Bu benim için önemli.

Bir erkek çocuğum var. Baba olmak güzelmiş. Oğlumla vakit geçirmeyi seviyorum. Sabahları çok ilgilenemediğim için uyku saatinden önce ve hafta sonları oğluma daha fazla vakit ayırmam gerekiyor.

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak aşağıda verilen cümleleri uygun şekilde tamamlayınız.

- ✓ Birden fazla role sahip **olabiliriz.** / **olamayız.** [24]
- ✓ Farklı rollerin farklı sorumlulukları da **vardır.** / **yoktur.** [25]
- ✓ Sorumluluklarımız rollerimize uygun olmak **zorundadır.** / **zorunda değildir.** [26]
- ✓ Farklı gruplarda farklı rollere sahip **olabiliriz.** / **olamayız.** [27]
- ✓ Aynı grupta birden fazla role sahip **olabiliriz.** / **olamayız.** [28]

ROLLERİMİZ

DOĞUŞTAN KAZANILAN ROLLERİMİZ

- ✓ Herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmez.
- ✓ Bu rolleri seçme imkânımız yoktur.

ÖRNEK: Evlat, kardeş...

SONRADAN KAZANILAN ROLLERİMİZ

- ✓ Kazanılmasında ilgi ve yeteneklerimiz etkilidir.
- ✓ Bu rolleri kendi seçimlerimiz ile elde ederiz.

ÖRNEK: Sınıf başkanı, takım kaptanı, öğretmen...

UYARI

İçinde bulunduğumuz role uygun davranışlarda bulunmalı ve farklı rollerin davranışlarını birbirine karıştırmamalıyız.

Efsa Bilgi

- Yer aldığımız gruplardaki rollerimize uygun hareket etmeliyiz.
- Rollerimizin gerektirdiği görev ve sorumluluklarımızı mutlaka göz önünde bulundurmalıyız.
- Görev ve sorumluluklarımızın sırasını ve zamanını iyi belirlemeliyiz.
- Oyun oynama, ders çalışma, kitap okuma, uyuma, aile ve arkadaşlarla zaman geçirme gibi istek ve ihtiyaçlarımızı dikkate almalı, her biri için yeterli zamanı ayırmalıyız.
- Sorumluluklarımızı yerine getirerek başarılı ve mutlu bireylerin olduğu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmalıyız.

Soru 2

Vatanını en çok seven,
görevini en iyi yapandır.

Mustafa Kemal yanda verilen sözü ile ne anlatmak istemiştir?

.....

.....

.....

[29]

Uygulama

Merhaba benim adım Begüm. Size biraz kendimden bahsetmek istiyorum. Ailemizin en büyük çocuğuyum. Benden küçük bir erkek kardeşim var. 5. sınıfa gidiyorum. Okulumu çok seviyorum. Okula başladığımız ilk gün öğretmenimiz sınıf kurallarının olduğu bir yazı okudu. Sonra bu yazıyı sınıf panosuna astı. Bu kurallara uymaya çalışıyoruz. Çünkü bu kurallar sayesinde düzen daha kolay sağlanabiliyor. Arkadaşlarımla tenefüste oyun oynamayı çok seviyorum. Derslerimiz bitince servisle evime geliyorum. Akşam yemeğinden sonra sofranın toplanmasına yardım ediyorum. Annem buna çok mutlu oluyor. Sonra odama geçip gün içinde gördüğümüz derslerime çalışıyorum. Saat geç olmadan uymaya ve uykumu almış olarak yeni güne başlamaya özen gösteriyorum.

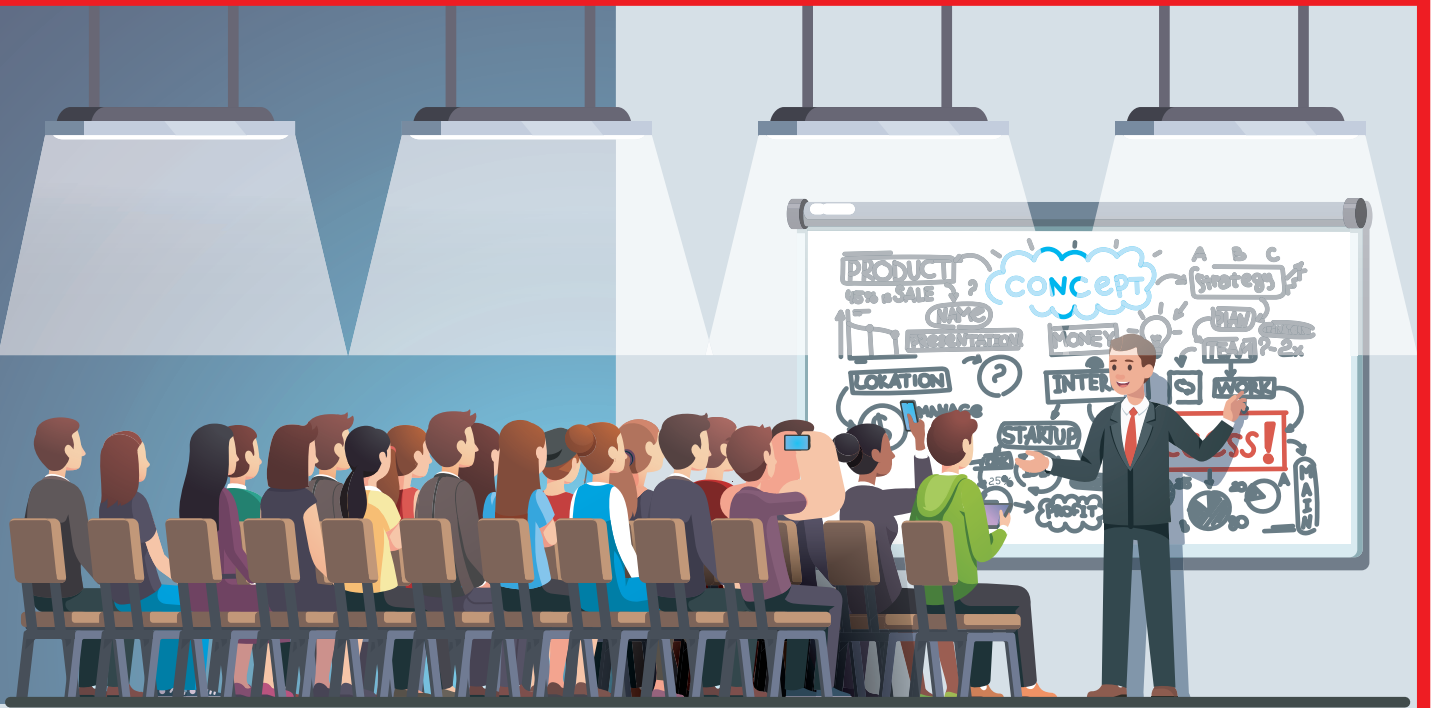
Begüm'ün ifadelerinden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Begüm hangi gruplarda yer almıştır? ..... [30]

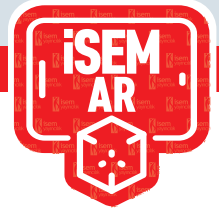
Begüm yer aldığı gruplarda hangi rolleri üstlenmiştir? ..... [31]

Begüm'ün kullandığı hakları nelerdir? ..... [32]

Begüm'ün yerine getirdiği sorumlulukları nelerdir? ..... [33]

Bu resimde artırılmış gerçeklik bulunmaktadır.

1. Yaşadığımız süre boyunca farklı zamanlarda birçok grubun üyesi oluruz. Aslında dünyaya geldiğimiz andan beri aile denilen grubun bir üyesi olarak hayata başlarız. Katıldığımız gruplar içinde herkesin bir görevi vardır. Görevlerimiz aslında grup içinde aldığımız roldür. Grubun başarılı olması ve amacına ulaşması için grup üyelerinin el ele vermesi ve görevini yerine getirmesi gerekmektedir. Örneğin bir futbol takımında kalecinin görevi kalesine gol atılmasını önlemektir. Bu görev aslında o kişinin takımda üstlendiği roldür.

Bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Grubun iyi sonuçlar elde etmesi için üyelerin iş birliği yapması çok önemlidir.
B) Futbol takımlarında en önemli görevleri kaleciler yerine getirmektedir.
C) Aile bir bireyin yaşantısı boyunca katıldığı ilk gruptur.
D) Katıldığımız gruplar içinde herkesin üstlendiği bir rol bulunmaktadır.

2. Bireylerin toplum içerisinde üyesi olduğu bazı grup ya da kurumlar bulunmaktadır. Bireyler bu grup veya kurumlarda birtakım roller üstlenir. Rol, grup ya da kurumlarda yerine getirilmesi gereken ve bireylerin üzerine düşen görevlerdir. Rollerimizden bazıları doğuştan kazanılırken bazıları ise sonradan kazanılır. Okulda sınıf başkanı, öğrenci, öğretmen; ailede kardeş, evlat, çocuk; mahalle futbol takımında kaptan, oyuncu olmak üstlendiğimiz rollere örnektir.

Buna göre roller için aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Aynı grup içerisinde birden fazla role sahip olunabilir.
B) Bazı rollere doğuştan, bazılarına ise sonradan sahip olunur.
C) Sahip olduğumuz roller ömür boyu aynı kalır.
D) Bir kişi birden çok rol üstlenebilir.

3. • Herkes kendi kapısının önünü temizlerse her yer tertemiz olur.
• Çoban yatmazsa sürüye kurt girmez.

Verilen atasözlerinde vurgulanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hak   B) Rol   C) Sorumluluk   D) Özgürlük

4. Sosyal Bilgiler öğretmeni Ali Bey, 5.sınıf öğrencilerinden Emre'nin "Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar." kazanımı ile ilgili bir afiş hazırlamasını ister. Emre, çalışması için neler yapması gerektiği ile ilgili kendine bir yol haritası belirlemiştir. Bir hafta sonra çalışmasını tamamlayarak öğretmeni ve arkadaşlarına göstermiştir. Ali Bey, Emre'ye aferin diyerek onu kutlamıştır.

Buna göre Emre için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Öğretmenin verdiği görevi yerine getirmiştir.
B) Sorumluluk bilinciyle hareket etmiştir.
C) Çalışmasını hazırlarken plan yapmıştır.
D) Sınıftaki en iyi çalışmayı hazırlamıştır.

5. Katıldığımız sosyal grup veya kurumlarda farklı roller üstleniriz. Her rolün gerektirdiği görev ve sorumluluklar birbirinden farklıdır.

Buna göre bireylerden ailede ve okulda beklenenlerin;

- I. Derste söz hakkı alarak konuşmak,
- II. Odasını temiz ve düzenli tutmak,
- III. Basit işlerde anne ve babasına yardımcı olmak,
- IV. Derslerde devamsızlık yapmamak

doğru eşleştirilmesi aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

	Ailede	Okulda
A)	II ve III	I ve IV
B)	II ve IV	I ve III
C)	I ve II	III ve IV
D)	I ve III	II ve IV

6. Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecine sosyalleşme denir. Sosyalleşme sürecinde birey toplumdaki kültürel değerleri öğrenip bunları günlük hayatında kullanmaya başlar. Örneğin sabah uyandıığımızda aile bireylerine "Günaydın." demek, birisi bize yardımcı olduğunda "Teşekkür ederim." demek, biriyle karşılaştığımızda "Merhaba" demek bireyin sosyalleşmesine örnek olarak gösterilebilir.

Buna göre sosyalleşme becerisine sahip olan birinin özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Toplum hayatına kolay uyum sağlayıp daha mutlu olmak
- B) Kendi kararlarını alabilen, öz güven sahibi biri olmak
- C) Grup işlerinde ortak hareket edip iş birliğine önem vermek
- D) Takım çalışmalarında kendisini ön planda tutmaya çalışmak

7. Afrika'da her sabah bir ceylan uyanır. En hızlı aslandan daha hızlı koşması gerektiğini, yoksa yok olacağını bilir. Afrika'da her sabah bir aslan uyanır, en yavaş ceylandan daha hızlı koşması gerektiğini, yoksa açlıktan öleceğini bilir. Aslan veya ceylan olmanızın önemi yok, yeter ki her sabah kalktığınızda koşmanız gerektiğini bilin.

Bu söz ile aşağıdaki kavramlardan hangisi doğrudan ilişkilendirilebilir?

- A) Sorumluluk   B) Hak   C) Eşitlik   D) Adalet

Süper Bilgi

- Yetişkinlerin olduğu gibi çocukların da hakları vardır.
- Yaşama hakkı, düşüncelerini özgürce açıklama hakkı, oyun oynama hakkı, eğitim öğretim hizmetlerinden faydalanma hakkı, sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkı bunlardan bazılarıdır.
- Dünyadaki bütün çocuklar din, dil, ırk, renk, cinsiyet ayrımı olmaksızın eşit haklara sahiptir.

KÜLTÜRLENELİM

- 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kabul edilerek çocuk hakları güvence altına alınmıştır.
- Sözleşmeye göre 18 yaşına gelene kadar her birey çocuk sayılır.
- Her yıl **20 Kasım** günü tüm dünyada "**Çocuk Hakları Günü**" olarak kutlanmaktadır.
- Devletler bu sözleşmede belirtilen hakları çocuklara tanımakla yükümlüdür.
- Bu sözleşme 1989 yılında ülkemiz tarafından da imzalanmış, 1990 yılında uygulanmaya başlamıştır.

Uygulama

Aşağıda verilen görselleri ilgili oldukları çocuk hakları ile ilişkilendiriniz.

Düşünceyi açıklama hakkı (.....[34])

Sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı (.....[36])

Dinlenme, istirahat etme hakkı (.....[35])

Oyun oynama hakkı (.....[37])

Uygulama

Doğru - Yanlış Etkinliği

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME'DE YER ALAN BAZI MADDELER

Madde 1

Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 3

Çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararı, temel düşüncedir.

Madde 6

Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler ve çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

Madde 7

Çocuk doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.

Madde 13

Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir.

Madde 24

Taraf Devletler, çocuğun en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar.

Madde 28

Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler.

Bu bilgilere göre aşağıdaki cümlelerin doğru veya yanlış olduklarına karar vererek uygun şekilde işaretleme yapınız.

Doğru **Yanlış**

Çocuk hakları yasalarca güvence altına alınmıştır. ^[38]

Gelişmiş ülkelerdeki çocuklar daha fazla haklara sahiplerdir. ^[39]

On sekiz yaşından küçük her birey çocuk sayılmıştır. ^[40]

Verilen sözleşmeye taraf olan devletler çocukların haklarını garanti altına almışlardır. ^[41]

KÜLTÜRELELİM

- ➔ Çocuk haklarının korunması için UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) kurulmuştur.
- ➔ UNICEF dünyanın her yerinde herhangi bir ayırım yapmadan çocuklara yardım etmekte, çocukların yaşadıkları zorlukları tüm dünyaya duyurmak için çalışmaktadır.
- ➔ Ülkemizde de çocuk haklarına büyük önem verilmektedir.
- ➔ Bu doğrultuda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuş, çocuk evleri ve yetiştirme yurtları aracılığıyla aile korumasından yoksun kalan çocukların devlet güvencesiyle korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

unicef

Hiper Bilgi

- ❏ Farklı coğrafyalarda çocuklar zaman zaman haklarını kullanamamakta, çeşitli şekillerde zorluklar yaşamaktadırlar.
- ❏ Dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan iç savaşlar nedeniyle pek çok çocuğun yaşamı tehdit altında. Savaşlar, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde çocukların yaşamına farklı yönleri ile zarar vermektedir.
- ❏ Başta Afrika olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan birçok çocuk, yeterli beslenme olanaklarına sahip değil. Hatta yetersiz beslenmeye bağlı olarak çocuklar yaşamını yitirmekte.
- ❏ Ekonomik sıkıntılarının olduğu toplumlarda çocuklar çeşitli işlerde çalıştırılmakta ve eğitim alma hakkından mahrum kalmaktadırlar.

Bilgilenelim

1989'dan beri her 20 Kasım tarihi Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kutlanmaktadır.

Türkiye'de Büyük Millet Meclisi'nin açılış günü olan 23 Nisan, Atatürk tarafından çocuklara armağan olarak Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ilan edildi. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ilk kez 23 Nisan 1929'da kutlanmaya başlandı.

NOT
ALINIZ